

національних економік у світове господарство та підвищенню ефективності міжнародного виробництва.

Важливим напрямом діяльності транснаціональних корпорацій є міжнародний рух капіталу та інвестиційна діяльність. ТНК здійснюють значні обсяги прямих іноземних інвестицій, спрямованих на створення нових підприємств, модернізацію виробництва та розвиток інфраструктури у різних країнах світу. Такі інвестиції сприяють економічному зростанню, створенню робочих місць, підвищенню рівня зайнятості населення та модернізації національних економік. Крім того, через мережу дочірніх підприємств ТНК здійснюють міжнародний трансфер технологій, поширюючи сучасні виробничі технології, управлінські методи та інноваційні рішення.

Разом із позитивним впливом діяльність транснаціональних корпорацій може мати і певні негативні наслідки для національних економік. Великі міжнародні компанії часто створюють потужну конкуренцію для місцевих виробників, що може призводити до витіснення національних підприємств із ринку. Також існує ризик посилення економічної залежності країн від іноземного капіталу, виведення прибутків за кордон та монополізації окремих сегментів ринку. У деяких випадках діяльність ТНК супроводжується екологічними та соціальними проблемами, особливо у країнах із недостатнім рівнем державного контролю.

Таким чином, транснаціональні корпорації є ключовими суб'єктами сучасної міжнародної економіки та важливими учасниками розвитку світових товарних ринків. Вони сприяють поглибленню глобалізації, розвитку міжнародної торгівлі, поширенню інновацій та формуванню нових моделей міжнародного виробництва. Водночас ефективне функціонування світових товарних ринків потребує забезпечення балансу між інтересами транснаціонального бізнесу та національних економік, що зумовлює необхідність ефективного державного регулювання діяльності міжнародних корпорацій.

Перелік використаних джерел:

1. Багрова І. В., Редіна Н. І., Власик О. О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник для вузів / за ред. І. В. Багрової. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 580 с.
2. Воскобоева О. В. Транснаціональні корпорації в умовах глобалізації економіки України / О. В. Воскобоева, О. С. Ромащенко // Бізнес Інформ. - 2021. - № 1. - С. 21-27.
3. Сидоров О. А., Фісуненко Н. О. Світова економіка та міжнародні економічні відносини : підручник. Дніпро : Арт-Прес, 2023. 400 с.

УДК 336.22

Подольська Діана
студентка групи ПК-22
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Науковий керівник: Крамар Ірина
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система є основою економічної безпеки та суверенітету будь-якої держави, а в умовах тривалого періоду воєнного стану її роль трансформувалася у критичний фактор національного виживання. Сьогодні внутрішні податкові надходження виступають стабільним джерелом безпосереднього фінансування Збройних Сил України та оборонного сектору, оскільки вся залучена фінансова допомога від міжнародних партнерів має чітке цільове призначення і спрямовується виключно на цивільні, соціальні та гуманітарні потреби. У зв'язку з цим перед урядом постає проблема: з одного боку, необхідно максимально мобілізувати фіскальні ресурси для забезпечення оборонного сектору країни, а

з іншого - зберегти життєздатність приватного сектору, надавши бізнесу достатньо економічної свободи для відновлення та адаптації [1]. Окрім того, євроінтеграційний курс України на вимагає перебудови відносин між державою та платниками податків, що передбачає ліквідацію системних дефектів та перетворення податкових органів із фіскально-каральних інституцій на партнерів для підприємництва.

Сучасний фіскальний механізм України спирається на чотири основні джерела надходжень:

- податок на додану вартість (ПДВ);
- єдиний соціальний внесок (ЄСВ);
- податок на прибуток підприємств;
- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Кожен з них відіграє унікальну роль у наповненні бюджетної системи. Зокрема, ПДВ виступає головним фінансовим ресурсом країни, проте його адміністрування супроводжується значними ризиками та суб'єктивним тиском на бізнес; ЄСВ формує фінансовий базис Пенсійного фонду, забезпечуючи стабільність соціальних виплат; податок на прибуток є безпосереднім індикатором динаміки ділової активності, демонструючи здатність вітчизняних підприємств генерувати фінансовий результат у форс-мажорних обставинах; ПДФО є базою для формування спроможності місцевих бюджетів, фінансуючи муніципальну інфраструктуру, заклади охорони здоров'я та освіти.

Попри високу фіскальну значущість цих податків, у системі їх адміністрування існують глибокі деструктивні чинники. Найгострішою проблемою залишається високий рівень тінізації окремих секторів економіки та надмірний адміністративний тиск на легальний бізнес. У той же час практичний аналіз діяльності вітчизняних підприємств свідчить, що автоматизовані алгоритми Державної податкової служби України часто відносять добросовісних суб'єктів господарювання до категорії «ризикових» через формальні невідповідності або затримки контрагентів.

Важливо також зазначити, що фіскальний сектор несе значні втрати через функціонування масштабного тіншового ринку підакцизних товарів (алкоголь, тютюн, пальне), де через нелегальний обіг держава щороку недоотримує мільярди гривень потенційних надходжень. У таблиці 1 представимо аналіз ключових фіскальних проблем та перспектив.

Таблиця 1

Проблеми та перспективи трансформації податкової системи України:

Складова системи / Податок	Поточні проблеми та виклики	Перспективи та інструменти вирішення
ПДВ (Податок на додану вартість)	Корупційні маніпуляції, складність адміністрування та блокування накладних	Перехід до автоматизованої моделі «цифрового комплаєнсу»
Акцизний податок	Високий рівень тінізації ринку підакцизної продукції	Впровадження та масштабування системи «Е-акциз»
Міжнародне оподаткування	Ухилення від сплати податків, виведення капіталу в офшори	Автоматичний обмін інформацією за стандартом CRS
Фіскальна модель взаємодії	Каральне адміністрування, надмірний тиск на легальний бізнес	Сервісна модель, преференції та стабільність для чесних платників.

Таким чином, бачимо, що перспективи податкової системи України полягають у діджиталізації, євроінтеграції та переході від фіскального виживання до сталого відновлення. Окрім того, замість агресивного підвищення ставок пропонується розширювати базу

оподаткування через детінізацію ринку підакцизних товарів системою «Е-акциз» [1] та впровадження міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією CRS для боротьби з виведенням прибутків за кордон.

У свою чергу, головним пріоритетом слід виокремити досягнення балансу між потребами держави та свободою бізнесу [2], що є можливим лише через зміну карального адміністрування на сервісну модель «цифрового комплаєнсу», яка закриває схеми мінімізації податків, забезпечить рівні конкурентні умови й гарантоване наповнення бюджету.

Перелік використаних джерел:

1. Черкашин І. Зміни в податковому законодавстві України в умовах воєнного стану. Сучасні тенденції розвитку соціально-економічних систем в умовах турбулентності: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 2023 р.) / за ред. І. О. Крамар. Тернопіль: ТНТУ, 2023. С. 140-14. URL: <https://surl.li/wvuvma> (дата звернення 18.05.2026)

2. Проблеми та перспективи реформування податкової системи України: правовий та економічний аспекти: зб. матеріалів наук.-практ. семінару / за ред. І. О. Крамар. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2023. 184 с. URL: <https://surl.li/dhixyy> (дата звернення 18.05.2026)

УДК 005.21:005.7:658

Потупа Оксана

студентка групи МЕНзм-12

Західноукраїнський національний університет

Фалович Наталія

к. е. н., доцент кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу

Західноукраїнський національний університет

СПЕЦИФІКА ТА ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

В умовах воєнних ризиків стратегічне управління змінами набуває для підприємства не лише функції розвитку, а й функції виживання, збереження операційної стійкості та підтримання конкурентоспроможності. Воєнний стан зумовлює розриви логістичних ланцюгів, втрату частини трудового потенціалу, зростання невизначеності зовнішнього середовища та потребу в прискореному перегляді управлінських рішень. За таких обставин особливої ваги набувають цифровізація, адаптивність організаційної структури, перегляд пріоритетів розвитку та інтеграція змін у систему оперативного і стратегічного планування [1, с.238].

Специфіка стратегічного управління змінами в умовах воєнних ризиків полягає насамперед у тому, що зміни мають здійснюватися не епізодично, а безперервно, на основі постійного моніторингу зовнішнього середовища, швидкого виявлення загроз та своєчасного коригування стратегічного курсу підприємства.

У таких умовах змінюється сама логіка управління, зокрема якщо в стабільному середовищі стратегія орієнтується переважно на довгострокове зростання, то під час війни першочерговими стають безпека персоналу, безперервність діяльності, збереження ключових бізнес-процесів, ресурсна мобільність та здатність до оперативного перерозподілу функцій.

Водночас зміни повинні охоплювати не лише формальну структуру управління, а й процеси, персонал, комунікації, неформальні зв'язки та корпоративну культуру, оскільки лише узгодженість цих елементів формує стійку систему адаптації підприємства до кризових викликів.

За таких умов ключовими інструментами стратегічного управління змінами доцільно